

простежується в добре зрежисованій згори протестній кампанії «білострічкової опозиції».

Альтернативою імперсько-консервативній ідеології ізборців вбачається ідеологія національно-демократичного відродження Росії, *русского* та російського народів, їх звільнення від реваншистсько-імперських комплексів та постімперського «комплексу неповноцінності», модернізація Росії шляхом поєднання інтеграції в глобальне співтовариство та національних цінностей, раніше намічених Західною Німеччиною, Японією, Китаєм, Сінгапуром, Південною Кореєю, іншими «азіатськими тиграми». Відтак, перспективи подальших наукових досліджень розвитку російської політичної думки можуть полягати у вивченні модернізаційних парадигм та реальних демократичних альтернатив імперсько-консервативного дискурсу в сучасній Росії.

Використані джерела та література:

1. Ансамбль государственников. Манифест отцов-основателей Изборского клуба // Завтра. ' 10 сентября 2012. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.zavtra.ro/c0p1eШМеш/ап8атЫ^08ис1аg81уешк:0у/>
2. Бжезинский З. Уравновесить Восток, обновить Запад / З. Бжезинский // Россия в глобальной политике. - 2012. - № 1. - С. 35-42.
3. Быков Д. Интервью с Андреем Кончаловским / Д. Быков // Собеседник. - 2012. - № 44, [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.sobesednik.ru/scandals/20121130-andrei_konchalovskii-esli-chto-nemedlenno-uedu-iz-rossii-i-otkazhus-ot-grazhdanstv
4. Дугин А.Г. Основы геополитики / А.Г. Дугин. - Москва: Арктогея, 1997. - 600 с.
5. Изборский клуб. Второе заседание // Завтра. - 3 октября 2012 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.zavtra.ru/content/view/izborskij-klub-2/>
6. Калашников М. Семь шагов за горизонт / М. Калашников // Завтра. - 20 января 2010 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.zavtra.ru/content/view/2010-01-2031/>
7. Коровин В.И. Евразийский союз - единственный шанс России / В.И. Коровин // Развитие и экономика. - 2012. - № 2. - С. 68.
8. Лаумулин М. Возвращение в место, которого нет / М. Лаумулин // Россия в глобальной политике. - 2012. - № 1. - С. 88-99.
9. Намовир В. Только сопричастность современной российской истории сохранит нас русскими / В. Намовир // Русский век. Информационный портал для соотечественников (по заказу МИД Российской Федерации). - 2008. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nationals.elco.ru/diaspora-publication-russian_compatriots.html
10. Примаков Е.М. Мысли вслух / Е.М. Примаков. - М.: «Российская газета», 2011. - 207 с.
11. Рябов А. Постимперская Россия: связь внешних и внутренних проблем / А. Рябов // Военно-промышленный курьер. - 2012. - № 9. - 7 марта. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.vpk-news.ru/articles/8683>
12. Солженицын А.И. Как нам обустроить Россию: Посильные соображения / А.И. Солженицын. - Ленинград: Сов. писатель, 1990. - 64 с.
13. Уилсон Э. Между двумя совершеннолетиями. 20 лет независимости Украины: чему научились / Э. Уилсон // Россия в глобальной политике. - 2012. - № 1. - С. 113-126.
14. Цымбурский В. Остров Россия (Перспективы российской геополитики) / В. Цымбурский // Полис. - 1993. - № 5. - С. 6-23.
15. Slaughter A.-M. Power Shifts. "The Revenge of Geography", by Robert D. Kaplan / A.- M.Slaughter // The New York Times Sunday Book Review. - October 5, 2012. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2012/10/07/books/review/the-revenge-of-geography-by-robert-d-kaplan.html?pagewanted=all>

УДК 316.48+316.26

Розумюк В. М.

ІДЕЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ І СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ: МАРКСИСТСЬКА

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню марксистської інтерпретації ідеологічного конфлікту у суспільстві. Докладно описана марксистська концепція суспільного конфлікту, проаналізовані суперечності ідеології «історичного матеріалізму».

Ключові слова: конфлікт, ідеологія, суспільство, марксизм.

Розумюк В.М. Идеиное противостояние и социальный конфликт: марксистская интерпретация.

. Стаття посвящена исследованию марксистской интерпретации идеологического конфликта в обществе. Подробно описана марксистская концепция общественного конфликта, проанализированы противоречия идеологии «исторического материализма». Ключевые слова: конфликт, идеология, общество, марксизм.

Rozumjuk V. Ideological opposition and social conflict: Marxist interpretation.

The article is on study of Marxist interpretation of the ideological conflict in society. Marxist conception of the social conflict is depicted. Contradictions of the ideology "historical Materialism" are analyzed.

Keywords: conflict, ideology, society, Marxism.

Розглядаючи в ретроспективі розвиток теорії соціального конфлікту, слід відзначити, що в суто науковому розумінні проблематика ідеологічних аспектів суспільного протистояння, як і питання «ідеології» взагалі, вперше були детально проаналізовані К. Марксом, та й в подальшому дослідження в цьому напрямі доволі довго велись, головним чином, різними теоретиками- соціалістами, тож, навіть політичні опоненти марксизму аж до нашого часу змушені постійно використовувати ідеї та концепції цього видатного пророка комунізму.

В марксистській інтерпретації світу історична еволюція людської спільноти постала економічно детермінованим природно-історичним процесом - закономірною і послідовною зміною суспільно-економічних формацій. Заперечуючи доктрину «божественного провидіння», волютаристські та казуальні концепції філософії історії, К. Маркс стверджував, що людство саме визначає свою долю і торує власний шлях, проте хід суспільного розвитку визначається не вільною волею або бажаннями окремих індивідів чи, навіть, цілих класів, а матеріальними умовами їх життя. На його думку, сукупність певних історично усталених виробничих відносин - це базис, який визначає надбудову - притаманні цьому типу суспільства форми політичного життя, ідеологічні уявлення, державний устрій, поширені правові, моральні, художні, філософські та релігійні поняття і погляди. Єдність і взаємодія базису та надбудови являють собою суспільство на певному етапі розвитку - суспільно- економічну формацію, що має історично минулий характер, а розвиток і зміна формацій представляють процес прогресивного руху суспільства: «В суспільному виробництві протягом свого життя люди вступають в певні, необхідні, незалежні від їх волі відносини - виробничі відносини, які відповідають певному ступеню розвитку їх матеріальних виробничих сил. Сукупність цих виробничих відносин складає економічну структуру суспільства, реальний базис, на якому височіють юридична та політична надбудова і якому відповідають певні форми суспільної свідомості» [1, с. 6-7].

Неодноразово повторюючи тезу Т. Гоббса, що сутність соціальних взаємин полягає у «боротьбі усіх проти усіх» [2, с. 115] («громадянське суспільство - це війна відокремлених один від одного лише своєю індивідуальністю індивідуумів один

проти одного» [3, с. 129], «сучасне суспільство, яке ставить окрему людину у ворожі відносини до решти, приводить, таким чином, до соціальної війни усіх проти усіх» [3, с. 537]), К. Маркс і Ф. Енгельс наголошували, що мова йде не про індивідуальну ворожнечу, породжену моральною зіпсованістю окремих осіб, а класову боротьбу (війну), обумовлену фундаментальними соціально-економічними причинами: «Історія усіх суспільств, що існували до нашого часу, була історією боротьби класів. Вільний і раб, патрицій і плебей, поміщик і кріпосний, майстер і підмайстер, коротше, гнобитель і пригноблений знаходились у вічному антагонізмі одне до одного та вели безперервну, то явну, то приховану боротьбу, що завжди заверталася революційним переоблаштуванням усього суспільного устрою або загальною загибеллю ворогуючих класів» [4, с. 424]. Відповідно, на думку «батьків-засновників» наукового комунізму, класова боротьба є «вічним» явищем, яке притаманне суспільним взаєминам, навіть, якщо вона і перебуває в латентних формах: «Війна між класами відбувається незалежно від того, ведуться чи ні справжні військові дії, і вона не завжди потребує барикад і штиків для свого ведення; війна між класами не згасне доти, доки існують різні класи з протилежними, взаємно ворожими інтересами і різним соціальним становищем» [5, с. 238].

На відміну від переважної більшості сучасних науковців-гуманітаріїв, які, за словами Л. Козера, розглядають соціальний конфлікт як «дисфункціональне руйнівне явище», різновид «девіантної поведінки», своєрідну «суспільну хворобу» [6], К. Маркс витлумачував класову боротьбу як рушійну силу прогресу та еволюції людства: «Без антагонізму немає прогресу. Такий закон, якому цивілізація підкорялася до наших днів. До цього часу виробничі сили розвивалися завдяки цьому режиму антагонізму класів» [4, с. 96]. «Революції - локомотиви історії» [7, с. 86]. «... (революція) могутній двигун суспільного і політичного прогресу» [5, с. 38]. Втім, з даного питання його ідеї подібні до світоглядних конструкцій теоретиків інших великих утопій XIX-XX ст. (лібералізму, націонал-соціалізму), які також розглядали історію людства як боротьбу (за свободу чи за домінування у світі чистокровної арійської раси) і в цій боротьбі вбачали головне джерело прогресу та сенс буття [8; 9].

Аналізуючи в душі економічного детермінізму всю сукупність суспільних відносин, К. Маркс спробував дати матеріалістичне пояснення духовного моменту діяльності людини, вказавши на пряму залежність світосприйняття і світогляду як окремого індивіда, так і цілого класу від їх місця в соціальній ієрархії та характеру економічних відносин. Стверджуючи як провідний принцип історичного матеріалізму думку «не свідомість людей визначає їх буття, а, навпаки, їх суспільне буття визначає їх свідомість», він наголошував, що «спосіб виробництва матеріального життя обумовлює соціальний, політичний і духовний процеси життя взагалі» [1, с. 7], причому вирішальну роль при формуванні суспільної свідомості відіграють саме виробничі відносини, характер яких визначається формами власності на засоби виробництва: «Суспільні відносини тісно пов'язані з виробничими силами... Ті самі люди, які встановлюють суспільні відносини відповідно розвитку їх матеріального виробництва, створюють, також, принципи, ідеї і категорії відповідно своїм суспільним відносинам. Таким чином, ці ідеї, ці категорії такі * недовговічні, як і ті відносини, що вони виражають. Вони являють собою історично минуші продукти» [4, с. 133]. Закидаючи історикам і економістам, Що вони, на відміну від звичайнісінького дрібного крамаря, так і не спромоглися побачити відмінність між тим, за кого себе

видає та чи інша людина, і ким вона є насправді, внаслідок чого «наша історіографія, все ще не оволодівши цим банальним знанням, вірить на слово кожній епосі, що б °стання не говорила і не думала про себе», К. Маркс підкреслював необхідність «відрізнати матеріальний, з природно-науковою точністю констатований переворот в економічних умовах виробництва від юридичних, політичних Релігійних, художніх чи філософських, коротше - від ідеологічних форм, в яких ^{лю}Ди усвідомлюють цей конфлікт і борються за його вирішення» [10, с. 49]. На його думку, основне джерело соціальних збурень і потрясінь знаходилося саме в економічній сфері: «На певному ступені свого розвитку матеріальні виробничі сили суспільства приходять в суперечність з існуючими виробничими відносинами, або - що являється лише юридичним вираженням останніх - з відносинами власності, всередині яких вони досі розвивалися. З форм розвитку виробничих сил ці відносини перетворюються на їх кайдани. Тоді настає епоха соціальної революції. Зі зміною економічної основи більш чи менш швидко відбувається переворот в усій велетенській надбудові... Як про окрему людину не можна судити на основі того, що сама вона про себе думає, так само не можна судити про подібну епоху перевороту на основі її свідомості. Навпаки, цю свідомість необхідно пояснити з суперечностей матеріального життя, з існуючого конфлікту між суспільними виробничими силами і виробничими відносинами» [1, с. 6-7]. Відповідно, будь-які прояви суспільно-політичного протистояння в марксистській інтерпретації поставали віддзеркаленням глибинного соціально-економічного конфлікту антагоністичних класів: «Будь-яка боротьба всередині держави - боротьба між демократією, аристократією і монархією, боротьба за виборче право і т.д. - являє собою ілюзорні форми, в яких ведеться справжня боротьба різних класів одне з одним» [10, с. 32].

Пояснюючи причини неадекватного сприйняття й усвідомлення різними людьми суспільних реалій, К. Маркс запропонував власну оригінальну концепцію «ідеології», яка гармонійно вписалася в загальну схему жорсткого економічного детермінізму. На його думку, будь-яка велика соціальна група (клас) і, відповідно, кожна людина - представник певного класу, бачить і осягає дійсність крізь призму власного становища у спотворюючому світлі своїх специфічних цілей та егоїстичних інтересів. Відкидаючи саму можливість автономного існування свідомості (колективної та індивідуальної), наголошуючи на соціально-економічних детермінантах світогляду, К. Маркс на численних прикладах намагався довести, що в ході історичного становлення кожного класу неминуче відбувається процес формування його ідеології - «хибної свідомості», яка включає в себе притаманні лише цьому класу стиль мислення і спосіб теоретизування, певне світобачення, світовідчуття і світовідношення, емоційно забарвлені ідеї, цінності та стереотипи: «Над різними формами власності, над соціальними умовами існування височіє ціла надбудова різних і своєрідних почуттів, ілюзій, способів мислення і світоглядів. Весь клас творить все це на ґрунті своїх матеріальних умов існування та відповідних суспільних відносин. Окремий індивід, якому всі ці почуття і погляди передаються у спадок за традицією і в результаті виховання, може (помилково) уявити, ніби вони і являють справжні мотиви і вихідну точку його діяльності» [5, с. 145].

Упередженість ідеологічного світогляду, за К. Марксом, обумовлюється не випадковими помилками, людською ірраціональністю чи забобонами. На його думку, ідеологія неминуче формується як «хибна свідомість» тоді, коли сама дійсність існує в

спотвореному вигляді, тож, основне джерело неадекватності знаходиться не в сфері самої свідомості, а лежить поза нею - в суспільно-політичній та, передусім, соціально-економічній дійсності. Так, розглядаючи релігію як одну з основних складових ідеологічних форм суспільної надбудови, він стверджував: «Ця держава, це суспільство породжують релігію, хибний світогляд, тому що самі вони - фальшивий світ. Релігія є загальною теорією цього світу... вона перетворює в фантастичну дійсність людську сутність... відповідно, боротьба проти релігії є опосередкованою боротьбою проти того світу, духовною втіхою якого є релігія... (адже) вимога відмови від ілюзій про своє становище є вимогою відмови від такого становища, яке потребує ілюзій» [11, с. 415-416]. Дещо пізніше, наочно продемонструвавши історичний контекст ідеологічної еволюції християнської доктрини - від релігії рабів і злидених до апології маєтних класів та державної влади, Каутський [12] підтвердив справедливості марксистської тези, що «панування релігії не може бути нічим іншим, як релігією панування» [11, с. 109].

Таким чином, в марксистській інтерпретації ідеологія відображає дійсні суперечності історичного процесу, але в тих її проявах, коли суспільні реалії перевертаються з ніг на голову, адже, ключовим завданням надбудови є захист і легітимація того базису, який її породив. Оскільки, справжній зміст ґрунтованого на тій чи іншій формі приватної власності базису будь-якої антагоністичної суспільно-економічної формації складають подібні за своєю суттю ворожі людській натурі відносини експлуатації і панування одних класів над іншими, зацікавлені в консервації status quo домінуючі маєтні класи намагаються формувати і закріплювати однотипні ідеологічні конструкції надбудови (різноманітні концепції релігії, моралі, права, філософії, історії, політекономії і т.д.), які, приховуючи справжню сутність існуючої економічної системи, соціальної ієрархії та політичного режиму, водночас їх виправдовують і освячують.

Відповідно, класовий характер ідеологічних конструкцій обумовлює їх суб'єктивність, пристрасність і заангажованість, коли на свідомому і несвідомому рівні відбувається фільтрація і вибіркоче «виключення» тих фактів Дійсності, осмислення яких могло б суперечити соціальним установкам і загрожувати класовим інтересам. При цьому, будь-яка ідеологія намагається видати свою спотворену і викривлену картину світу за єдино вірну чи, навіть, єдино можливу реальність. Більше того, кожен клас в боротьбі за свої інтереси намагається зобразити їх не лише як загальносуспільні, загальнодержавні чи загальнолюдські. Егоїстичні економічні та політичні цілі в класовій ідеологічній інтерпретації часто постають квінтесенцією здорового глузду і найвищої справедливості, підтверджуючи справедливості тези, що всі вимоги «рівності» для усіх, по суті, представляють вимогу привілеїв для обраних. Так, аналізуючи, так звані, «природні закони» і саме поняття «природного» («природне право», «природний стан»), Маркс наочно продемонстрував, якою потужною ідеологічною зброєю проти станових привілеїв дворянства стала філософія Просвітництва, оскільки, «природність» та «раціональність» вимог буржуазії, ґрунтуючись на її метафізиці, можна було тільки відкинути, але не заперечити.

Як і в процесі матеріального виробництва, в ідеологічній сфері провідну роль відіграють маєтні експлуататорські класи. Саме вони створюють думки та ілюзії, що становлять основу суспільної свідомості, в той час як експлуатовані класи їх сповідують. Не випадково, в своїх працях Маркс неодноразово підкреслював, що

пануючими думками будь-якої епохи є ідеї пануючого класу: «Це означає, що той клас, який є домінуючою матеріальною силою суспільства, в той же час є і його пануючою духовною силою. Клас, який має в своєму розпорядженні засоби матеріального виробництва, разом із тим, володіє і засобами духовного виробництва, і в силу цього, думки тих, у кого немає засобів для духовного виробництва, загалом підпорядковуються пануючому класу. Пануючі думки, власне, не що інше, як ідеальне вираження пануючих матеріальних відносин, які виражені в формі думок, відповідно - це вираження тих відносин, які роблять цей клас пануючим, це, відповідно, думки його панування... вони (пануючий клас) регулюють виробництво і розподілення думок свого часу; а це означає, що їх думки, власне, пануючі думки епохи». Втім, будь-яка надбудова, віддзеркалюючи розкол суспільства на антагоністичні класи, сама неминуче демонструє внутрішню суперечливість і неоднорідність, адже, поруч з ідеологією панівних класів співіснують елементи ідеології експлуатованих класів. Зміни в економічному базисі неминуче відображаються в надбудові, тож, загострення класової боротьби та назрівання соціальної революції обов'язково супроводжуються серйозним ідеологічним конфліктом, адже, «саме існування революційних думок в певну епоху вже передбачає існування революційного класу» [10, с. 45-46].

Проте ідеологічний конфлікт в ході революції є надзвичайно динамічним процесом (як і сама революція), тож, «ім'я, з яким пов'язаний початок революції, ніколи не буває написане на її прапорі в день її перемоги». Задовго до В. Парето і Г. Моска з їх «теорією еліт» К. Маркс висловив думку, що народні маси піднімають повстання проти існуючого ладу лише тоді, коли окремі представники «еліти» починають підтверджувати їх сумніви щодо справедливості і легітимності даного порядку: «В сучасному суспільстві революційні рухи для того, щоб мати які-небудь шанси на успіх, повинні спочатку запозичувати свій прапор у тих елементів народу, які, хоча і налаштовані опозиційно проти існуючого уряду, проте цілком приймають існуючий суспільний устрій. Іншими словами, революції повинні отримувати свій вхідний квиток на офіційну сцену від самих же правлячих класів» [13, с. 245].

Розглядаючи егоїстичні класові інтереси як основу і першоджерело ідеології, Маркс обґрунтовано доводив, що «ідея» незмінно осоромлювалася, як тільки вона відокремлювалася від «інтересу». На його думку, «будь-який новий клас, який ставить себе на місце класу, що панував до нього, вже для досягнення своєї мети змушений представляти свій інтерес як спільний інтерес усіх членів суспільства, тобто, висловлюючись абстрактно, надати своїм думкам форму загальності, зобразити їх як єдино розумні та загальнозначимі. Клас, який здійснює революцію, вже тому, що він протистоїть іншому класу, від самого початку виступає не як клас, а як представник всього суспільства;

він фігурує у вигляді усієї маси суспільства на противагу єдиному панівному класу» [3, с. 89]. З іншого боку, «неважко зрозуміти, що будь-який масовий «інтерес», який прагне історичного визнання, коли він вперше з'являється на світовій сцені далеко виходить в «ідеї» або «уявленні» за свої справжні кордони і легко змішує себе з людським інтересом взагалі» [10, с. 46-47].

Найбільш виразно і логічно своє розуміння зв'язків між (абстрактною) «ідеєю» та (економічним) «інтересом» Маркс виклав в одній з своїх класичних праць - «18 брюмера Луї Бонапарта». Розглядаючи «легітимну монархію» Бурбонів як політичне вираження спадкової влади власників землі (старого дворянства), а липневу монархію

«короля барикад» Луї Філіпа Орлеанського як відображення «узурпаторської влади буржуазних вискочок» (тобто, великої фінансової буржуазії), він зазначив: «Таким чином, ці фракції були роз'єднані аж ніяк не так званими принципами, а матеріальними умовами свого існування, двома різними видами власності; вони були роз'єднані старою протилежністю між містом і селом, суперництвом між капіталом і земельною власністю. Що їх разом із тим пов'язували з тією або іншою династією старі спогади, особиста ворожнеча, побоювання і надії, забобони і ілюзії, симпатії і антипатії, переконання, символи віри і принципи - хто це буде заперечувати? ...Якщо орлеаністи, легітимісти, кожна фракція намагалася переконати себе та інших, що їх розділяє прив'язаність до двох різних династій, то факти потім довели, що, навпаки, протилежність їх інтересів робила неможливим злиття двох династій». Знову повторивши, що необхідно «проводити різницю між фразами та ілюзіями партій, і їх справжньою природою, їх справжніми інтересами, між їх уявленнями про себе і їх реальною сутністю», К. Маркс, з неприхованою іронією, нагадав з цього приводу ще й цікавий епізод англійської історії: «Так, англійські торі довго уявляли, що вони щиро віддані королівській владі, церкві та принадам старовинної англійської конституції, поки в годину небезпеки у них не вирвалося зізнання, що вони пристрасно віддані одній лише земельній ренті» [5, с. 145-146].

Таким чином, якщо спробувати зробити з марксистських ідей логічні висновки, то слід було б сказати, що всі ідеології, відрізняючись лише за специфічним змістом (але не за своєю суттю), є пристрасними, корисливими та брехливими, а будь-яка істина - соціально детермінованою і класово обмеженою. Більше того, згідно цього бачення, неможливим в принципі видається і будь-яке науково-нейтральне знання, оскільки, за кожною «чистою теорією» стоїть (вузько) класове бачення та егоїстичні інтереси, а самі питання Дослідники формулюють таким чином, що вони вже передбачають потрібні відповіді. Як дещо пізніше сформулює цю проблему К. Мангейм: «Існують сфери мислення, в яких неможливо навіть уявити наявність ні з чим не співвідносного і не обумовленого соціальною ситуацією знання. Навіть Господь не міг би сформулювати історичну точку зору у відповідності до ^{Па}радигми $2+2=4$, оскільки все, що доступно розумінню, може бути в кожному конкретному випадку сформульовано лише у співвідношенні з постановкою Проблеми і концептуальною системою, які самі виникають в потоці історичних Перетворень... історичне, соціально обумовлене знання по своїй природі реляційне, тобто може бути сформульоване лише у співвідношенні з певною позицією» [14, с. 72].

Проте ані сам К. Маркс, ані його послідовники так і не наважилися зробити висновки, яких дійшов К. Мангейм. В марксистській літературі слово «ідеологія» в значенні обман, фікція застосовується виключно по відношенню до ворожих пролетаріату суспільних груп (класів) та конкуруючих політичних партій. Хоча сам Маркс і не вживав цей термін по відношенню до пролетаріату, його наступники все ж визнали «ідеологічність» і пролетарської свідомості - діалектичного матеріалізму, проте суто діалектично проголосили догмат нерівноцінності ідеологій. Так, у зв'язку з буржуазною критикою марксизму відомий лівий комуніст Г. Лукач писав, що часто доводилось чути з буржуазного боку заяви, ніби історичний матеріалізм є такою ж функцією розвитку і розкладу капіталістичного суспільства, як усі інші ідеології: «Загальновідомий в очах буржуазної науки вирішальний аргумент проти істинності історичного матеріалізму полягає в тому, що його треба застосувати по відношенню

до самого себе. Вчення історичного матеріалізму, якщо воно вірне, передбачає, що всі так звані ідеологічні витвори є функціями економічних відносин: сам історичний матеріалізм (в якості ідеології пролетаріату, який бореться), так само є лише такою ж ідеологією, такою ж функцією капіталістичного суспільства)». На думку Лукача: «Цей доказ може бути визнаний почасти ґрунтовним без того, щоб відмовляти історичному матеріалізму в науковому значенні. В будь-якому разі історичний матеріалізм можна і потрібно застосовувати до самого себе, але таке застосування до самого себе аж ніяк не веде до повного релятивізму, з нього жодним чином не випливає, що історичний матеріалізм не являється вірним історичним методом» [15, с. 308].

В своїх роботах Г. Лукач і А. Грамші - останні видатні інтерпретатори марксистської доктрини - виклали розлоге обґрунтування, чому одна ідеологія краща за інші. Розгортаючи свою аргументацію, вони стверджували, що в умовах капіталістичної формації лише клас пролетарів займає таку позицію («центральну», «ключову»), яке дозволяє тільки йому осмислити і усвідомити реальний стан суспільного розвитку, осягнувши весь світ в його істинності. На відміну від приречених на неминучу загибель реакційних класів і прошарків, які зацікавлені в приховуванні суспільної дійсності навіть від себе і за своїм соціальним положенням не здатні, та й не бажають пізнати закономірності суспільного розвитку, прогресивний клас - пролетаріат - єдиний, який може зрозуміти суспільне буття в діалектичному розвитку, і, здійснивши неминучу соціалістичну революцію, думати про своє постреволюційне майбутнє [15; 16].

Так перша ж теорія ідеологій, відмовившись від наукового релятивізму, стала черговою жертвою ідеологічного ревіляціонізму.

Використані джерела та література:

1. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1959.-Т. 13.-771 с.
2. Гоббс Т. Левиафан или материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Т. Гоббс. - М.: Государственное социально-экономическое издательство, 1936. - 504 с.
3. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1955. - Т. 2. - 652 с.
4. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1955. - Т. 4. - 616 с.
5. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1957. - Т. 8. - 706 с.
6. Козер Л. Функции социального конфликта / Л. Козер. Пер с англ. О.А.Назаровой. - М.: Идея-Пресс, 2000. - 208 с.
7. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1956. - Т. 7. - 670 с.
8. Гитлер А. Майн кампф / А. Гитлер. Пер. с немецкого. - М.: Витязь, 2002. - 600 с.
9. Mises L. Liberalism. In the classical tradition / L. von Mises. Translated by R. Raico. - San Francisco: Cobden Press, 1985. - 208 p.
10. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1955. - Т. 3. - 630 с.
11. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К.Маркс, Ф.Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1955. - Т. 1. - 700 с.
12. Каутский К. Происхождение христианства / К. Каутский. Пер с нем. М.: Политиздат, - 1990.-463 с.
13. Маркс К., Енгельс Ф. Сочинения. В 50-ти томах. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М.: Изд-во политической литературы, 1958. - Т. 12. - 880 с.
14. Мангейм К. Диагноз нашего времени / К. Мангейм. Пер. с англ. и нем. - М. : Юрист, 1994. - 700 с.

15. Лукач Г. История и классовое сознание. Исследование по марксистской диалектике. / Г. Лукач. Пер. с нем., предисловие С.Н. Земляного. - М.: «Логос-Альтера», 2003. - 416 с.
16. Грамши А. Избранные произведения. В 3-х т. / А. Грамши. Пер. с итальянского В. С. Бондарчука. - М.: Издательство иностранной литературы, 1959. - Т. 3. - 566 с.

УДК 327

Хонин В.Н.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ: ЭТНОЦЕНТРИЗМ И ДИНАМИКА МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭТНОГЕННЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ

Статья посвящена одной из остроактуальных проблем жизни международного общества, переживающего эпоху глобализации - сохранению национальной самоидентичности в динамических процессах осуществления международных этногенных отношений.

Ключевые слова: этногенез, этносы, нации, народы, этническая самоидентичность, межпоколенные информационные обмены, форматы этнической общности, международные этногенные отношения.

Хонин В.М. Глобалізація: етноцентризм і динаміка міжнародних етногенних взаємодій.

Стаття присвячена одній з гостроактуальних проблем життя міжнародного співтовариства, що переживає епоху глобалізації - збереженню національної самоідентичності в динамічних процесах здійснення міжнародних етногенних відносин.

Ключові слова: етногенез, етноси, нації, народи, етнічна самоідентичність, міжпоколенні інформаційні обміни, формати етнічної спільності, міжнародні етногенні відносини.

Khonin V. Globalization: ethnocentrism and dynamics of international etnogention's interactions.

This article deals with one of the most urgent problems of international community, which is experiencing the epoch of globalization, as well as to maintenance of national self-identity in the dynamic processes of functioning of international etnogention's relations.

Keywords: ethnogenesis, ethnic groups, nations, peoples, ethnic, intergenerational exchanges of information, formats, ethnic community, international etnogention's relations.

Начавшиеся в локальном месте жизнеутверждения отдельных этносов, каждый раз все более высокого таксонометрического порядка, в этнических полях выделенных международных пространств - свой путь продолжают международные этногенные отношения - развивая спираль этногенеза вплоть до глобального пространства жизнеутверждения всего Человечества.

Темпоральность процессов этногенеза очевидна. Но не всегда предсказуемы их хроматические периоды. И хотя время жизни этносов, если верить Л.Н. Гумилеву, вполне исчислимо [1, с. 70], то вот транскомбинации жизнеутверждения этнических коллективов в конкретной истории Человечества, доказывают, что в реалии число их сочетаний в выделенных международных пространствах этнических полей никогда не было конечно предсказуемым, а всегда отличительно диверсифицированным.

Напрямую связанные с определенными ландшафтообразующими природными компонентами базисных территорий проживания, все диверсификационно разделенные этнические коллективы стремятся сохранить как сам базовый принцип организации своего жизненного уклада, так и основу своих, хотя и эволюционно изменяющихся, программ абсорбции и обмена энергией с природной средой и иными социумами. Однако, синергия комбинационных действий механизмов этногенеза, основным процессом в котором является трансформация параметров оператора